

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3351/2022. (VII. 25.) AB HATÁROZATA

bírói döntés megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Fővárosi Törvényszék 51.Pkf.630.281/2021/6. számú végzése és a Budapest II. és III. Kerületi Bíróság 35.Pk.50.469/2020/6. számú végzése alaptörvény-ellenesek, ezért azokat megsemmisíti.
2. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Fővárosi Törvényszék 51.Pkf.630.287/2021/6. számú végzése és a Budapest II. és III. Kerületi Bíróság 35.Pk.50.439/2020/7. számú végzése alaptörvény-ellenesek, ezért azokat megsemmisíti.
3. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Fővárosi Törvényszék 51.Pkf.630.286/2021/6. számú végzése és a Budapest II. és III. Kerületi Bíróság 35.Pk.50.387/2020/8. számú végzése alaptörvény-ellenesek, ezért azokat megsemmisíti.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője (dr. Novák Rebeka ügyvéd) útján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján egyező tartalommal három különböző, kapcsolattartás végrehajtása tárgyában született bírósági döntést támadó alkotmányjogi panaszt nyújtott be.
- [2] Első indítványában az indítványozó a Fővárosi Törvényszék 51.Pkf.630.281/2021/6. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítását és – a Budapest II. és III. Kerületi Bíróság 35.Pk.50.469/2020/6. számú elsőfokú döntésére kiterjedő hatállyal történő – megsemmisítését kérte az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése és ezzel összefüggésben a XVI. cikk, továbbá a XXVIII. cikk, valamint ezzel kapcsolatban a 26. cikk sérelmére hivatkozással.
- [3] Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügy lényege a rendelkezésre bocsátott bírósági iratok szerint a következő.
- [4] A bíróság 2019. november 13. napján jogerőre emelkedett végzésével jóváhagyta a felek házasság felbontása iránt folyamatban volt perében született egyezségét, amely szerint a volt házastársak 2008-ban és 2016-ban született gyermekei tekintetében az édesanya gyakorolja a szülői felügyeleti jogot, a különélő édesapának (indítványozó) pedig joga van a folyamatos és időszakos – az elvitelt és az ottalvást is magába foglaló – kapcsolattartáshoz.
- [5] Az indítványozó végrehajtási eljárást indított arra hivatkozással, hogy a kérelmezett édesanya a kapcsolattartást akadályozta azzal, hogy – hasonlóan a nyári kapcsolattartáshoz – a 2020. szeptember 18-án kezdődő folyamatos (hétvégi) kapcsolattartás kezdetekor, kifejezett kérés ellenére sem adta át a gyermekek személyazonosításra alkalmas, fényképes okmányát (személyi igazolvány és útlevél), valamint lakcímkártyáját és társadalombiztosítási azonosító jelét igazoló hatósági igazolványát (a továbbiakban: TAJ-kártya). Az indítványozó szerint ez lehetlenné teszi a gyermekek személyének igazolását, továbbá kockáztatja orvosi ellátásukat, valamint a szülő nemcsak hogy külföldre nem tud utazni a gyermekkel, de a jogszabályi előírások alapján közterületre sem léphetne ki, ugyanis nem rendelkezik fényképes, személyazonosság igazolására alkalmas okirattal. Az indítványozó azt kérte a bíróságtól, hogy hívja fel a kérelmezettet a jövőben esedékes kapcsolattartások során jogkövető magatartás tanúsítására.
- [6] A Budapest II. és III. Kerületi Bíróság 35.Pk.50.469/2020/6. számú elsőfokú döntésével a kapcsolattartás végrehajtására irányuló kérelmet elutasította. Indokolása szerint a bíróság a felek által kötött, kapcsolattartást szabályozó egyezség nem tartalmaz kötelezést arra nézve, hogy a kérelmező a gyermekek személyi okmányait

adja át, és a bíróság nem rendelheti el a végrehajtást az anyagi jogszabályok figyelembevételével (Indokolás [40]–[41]). A másodfokon eljáró Fővárosi Törvényszék 51.Pkf.630.281/2021/6. számú végzésével az elsőfokú döntést helybenhagyta szintén arra hivatkozással, hogy a felek megállapodása „nem terjedt ki a gyermekek személyi okmányainak, iratainak átadására, átvételére”, és a „végrehajtásnak nem lehet tárgya, amit nem tartalmaz a felek megállapodása, ebben a másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú bírósággal” (Indokolás [16]).

- [7] 2. Ezt követően benyújtott alkotmányjogi panaszában az indítványozó a következőkre hivatkozott.
- [8] 2.1. Az indítványozó először az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése, és ezzel összefüggésben a XVI. cikke sérelmével összefüggésben adta elő az érveit.
- [9] Elsődlegesen kifejtette, hogy álláspontja szerint nem volt eljárásjogi jellegű akadálya a végrehajtás elrendelésének. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 4:178. § (1) bekezdése szerint a gyermeket nevelő szülő vagy más személy köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani. A jogszabály nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely szerint kizárólag az egyezség szó szerinti rendelkezéseinek betartására lenne köteles a kérelmezett, jogszabályi kötelezettségei alól pedig mentesülne. A feleket az egyezségben nem szabályozott kérdések tekintetében a jogszabályok kötik, ezért a jogszabályok megsértése is megvalósítja a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegését. Ezt támasztja alá a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény (a továbbiakban: Bpnt.) 22/B. § (4) bekezdése is, amely úgy rendelkezik, hogy a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegésének minősül, ha a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett neki felróható okból „d) egyéb módon megghiúsítja a gyermekkel való zavartalan kapcsolattartást”. A gyermekek iratainak hiánya szűkíti a kapcsolattartás tartalmát, megakadályozza a kapcsolattartáshoz való jog teljes körű gyakorlását, akadályozza az indítványozónak a gyermekeivel való zavartalan kapcsolattartását. A gondozó szülő kötelessége, hogy a gyermekeket a kapcsolattartásra felkészítve adja át, amelybe értelemszerűen beletartozik a megjelölt okmányoknak a kapcsolattartás idejére történő átadása is. Még ha az egyezség nem is tartalmazza, hogy például a gyermeket ruhában kell átadni a különélő szülőnek, illetve hogy a gyermek gyógyszerit is át kell adni, akkor is nyilvánvalóan jogsértő és a józan ésszel ellentétes lenne, ha ez nem így történne. Ehhez hasonlóan egyezségbe foglalás hiányában is nyilvánvaló, hogy a kapcsolattartás kezdetekor a gyermekek iratait (személyazonosító okmányát, TAJ-kártyáját) át kell adni – szölt az indítvány.
- [10] Az indítványozó ezután rámutatott azokra a hátrányokra is, amelyeket véleménye szerint az okmányok hiányában el kell szenvednie a kapcsolattartáshoz való joggal összefüggésben. Egyrészt az indítványozónak jogszabály által előírt szülői kötelezettsége, hogy gyermekei iratait, amikor éppen ő gondoskodik róluk, magánál tartsa, és azokat jogszabályban meghatározott esetekben és módon bemutassa. Személyi igazolvány, lakcímkártya hiányában esetleges igazoltatás során nem tudja igazolni gyermekei személyazonosságát. Személyazonosításra alkalmas okirat nélkül tehát a szülő és a gyermek gyakorlatilag nem jogosult közterületre lépni. Másrészt abban az esetben, ha a gyermekek orvosi segítségre szorulnának, akkor TAJ-kártya hiányában a szülő nem tudja igazolni, hogy a gyermekek ellátásra jogosultak, illetve ilyen esetben vényköteles gyógyszerhez jutásuk is korlátozott. Harmadrészt a kapcsolattartáshoz való jog a Ptk. 4:180. § (2) bekezdése értelmében magában foglalja a gyermekekkel való külföldre történő utazás, üdülés, nyaralás jogát is, amely kizárólag érvényes, személyazonosításra alkalmas, fényképes okmányok birtokában lehetséges. A konkrét ügyben a gyermekek külföldi utazását, nyaralását a felek egyezsége semmilyen formában nem zárta ki, ezért azt a gondozó szülő nem jogosult megakadályozni az iratok visszatartásával.
- [11] 2.2. Az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikke sérelmét is állította. Kifejtette, hogy az anyagi jogi jogszabályok mindenkit kötnek, azok betartása mindenki kötelezettsége. A tisztességes eljáráshoz való joggal összeegyeztethetetlen, ha az érintett felek nem bízhatnak alappal abban, hogy a másik fél a jogszabályoknak megfelelően köteles eljárni, ennek hiányában pedig őt az állam tevőleges kötelezettsége keretében rákényszeríti arra. Ezért nem fogadható el, hogy a bíróság a végrehajtás iránti kérelem elutasítását azzal indokolta, hogy azon anyagi jogi jogszabályokat, amelyeket az egyezség nem tartalmaz, nem veheti figyelembe.
- [12] Az indítványozó szerint szintén sérti a tisztességes eljáráshoz való alapjogot, hogy az eljáró bíróságok a gyakorlatban korlátozzák a kapcsolattartáshoz való jogát, jogosulatlanul leszűkítve annak tartalmát a bíróság által korábban jóváhagyott egyezséghez képest, amely nem tartalmazza a gyermek külföldre vitelének tilalmát. A Ptk. 4:180. § (2) bekezdése által biztosított jog gyakorlásához szükséges gyakorlati feltételeket (így a gyermekek

iratainak átadását is) a gondozó biztosítani köteles, és ennek elmaradása esetén az államnak tevőleges kötelezettsége van a végrehajtás elrendelésével. Az indítványozó sérelmezi végezetül, hogy bár jogértelmezését egy belügyminisztériumi állásfoglalás is alátámasztja, e becsatolt bizonyítékot a bíróság az eljárás során nem vette figyelembe és ennek indokát sem jelölte meg.

- [13] 3. Az indítványozó második ügye a 2020. szeptember 4-én kezdődő folyamatos (hétvégi) kapcsolattartást érintette, az indítványozó ebben az ügyben a Fővárosi Törvényszék 51.Pkf.630.287/2021/6. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítását és – a Budapest II. és III. Kerületi Bíróság 35.Pk.50.439/2020/7. számú elsőfokú döntésére kiterjedő hatállyal történő – megsemmisítését kérte.
- [14] A harmadik ügyben a 2020. augusztus 3–16. között esedékes időszakos nyári kapcsolattartás volt az eljárás tárgya, az indítványozó ebben az ügyben a Fővárosi Törvényszék 51.Pkf.630.286/2021/6. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítását és – a Budapest II. és III. Kerületi Bíróság 35.Pk.50.387/2020/8. számú elsőfokú döntésére kiterjedő hatállyal történő – megsemmisítését kérte.
- [15] A bírósági döntések, továbbá a három indítvány tartalma egyebekben megegyezik.

II.

- [16] 1. Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

„VI. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. [...]”

„XVI. cikk (1) Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. Magyarország védi a gyermekek születési nemének megfelelő önazonossághoz való jogát, és biztosítja a hazánk alkotmányos önazonosságán és keresztény kultúráján alapuló értékrend szerinti nevelést.

(2) A szülőknek joguk van megválasztani a gyermeküknek adandó nevelést.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

- [17] 2. A Bpnt. érintett rendelkezése:

„22/B. § (4) A kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegésének minősül, ha a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett neki felróható okból

- a) határidőben nem tesz eleget kapcsolattartási kötelezettségének,
- b) a határozatban megállapított határidő alatt nem pótolja az elmaradt kapcsolattartást,
- c) a kapcsolattartást kellő indok nélkül akadályozza vagy
- d) egyéb módon megghiúsítja a gyermekkel való zavartalan kapcsolattartást.”

III.

- [18] 1. Az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján megvizsgálva a befogadhatóság feltételeit, jelen ügyben a következőket lehetett megállapítani.
- [19] Mindhárom alkotmányjogi panaszt az Abtv. 30. § (1) bekezdésében meghatározott hatvan napos határidőn belül nyújtották be. Az indítványozó alkotmányjogi panasz benyújtására indítványozói jogosultsággal rendelkezik, az eljárásokban kérelmezőként vett rész, így érintettnek minősül, és jogorvoslati lehetőségeit kimerítette. A jogi képviselő meghatalmazását csatolták.
- [20] Az indítványozó az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésével összefüggésben felhívott XVI. cikke tekintetében részben nem saját, hanem gyermekei alapvető jogának sérelmét állította: a XVI. cikk (1) bekezdés a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát. Figyelemmel arra, hogy a becsatolt bírósági döntések értelmében a gyermekek tekintetében az édesanya gyakorolja

a szülői felügyeleti jogot, az indítványozó kérelme ebben a tekintetben nem felel meg az Abtv. 27. § (1) bekezdés a) pontjába foglalt feltételnek, ezért ebben a tekintetben érdemi elbírálásra nincs lehetőség.

- [21] A három kérelem a határozottság Abtv. 52. § (1b) bekezdésében felsorolt követelményeinek – az Alaptörvény 26. cikke kivételével, amelyhez az indítványozó indokolást nem kapcsolt, s amely egyébként nem tartalmaz az indítványozó számára Alaptörvényben biztosított jogot – egyebekben eleget tesz. Megjegyzendő e körben, hogy az indítványozó a XXVIII. cikkel kapcsolatban a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét állította, amely a XXVIII. cikk (1) bekezdésében található. Az Alaptörvény XVI. cikke tekintetében pedig az indítványozó a szülő neveléshez való jogának a sérelmére hivatkozott, amelyet a XVI. cikk (2) bekezdése garantál. A kérelmeket ezzel a megszorítással – az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése, ezzel összefüggésben a XVI. cikk (2) bekezdése, valamint a XXVIII. cikk (1) bekezdése tekintetében – lehet határozottnak tekinteni.
- [22] Jelen ügyben nem merült fel, hogy az egyezség kizárta volna a gyermekek kapcsolattartás keretében történő külföldre vitelét vagy egyebekben a gyermekek személyazonosító okmányainak (útlevelének), TAJ-kártyájának átadását. A külföldi utazásnak azonban bizonyosan akadályát képezi, ha nem kerül sor a gyermekek okmányainak átadására, és nem zárható ki, hogy a kapcsolattartás zavartalanságát, teljességét más módon is akadályozhatja a gyermekek igazolványainak a hiánya a kapcsolattartás során. A 3067/2021. (II. 24.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh1.), illetve kapcsolódó más döntéseiben az Alkotmánybíróság foglalkozott a szülő és a gyermek kapcsolattartáshoz való jogának tartalmával az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése, valamint az Alaptörvény XVI. cikk (1)–(2) bekezdése alapján. Az a kérdés azonban mindeddig nem merült fel, hogy alkotmányjogi szempontból mit jelent a kapcsolattartás zavartalansága, ez része-e a kapcsolattartáshoz való jognak, és adott esetben beletartozik-e abba az is, hogy átadáskor a gyermek okmányait is a különélő szülő rendelkezésére kell bocsátani annak érdekében, hogy a kapcsolattartás a maga teljességében megvalósulhasson. Mindez egy újszerű, mindeddig nem vizsgált, alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek minősül a kapcsolattartáshoz való jog tartalmát illetően. Felmerül továbbá, hogy amikor a bíróság az egyezség szó szerinti tartalmára szűkítette a vizsgálatot, és kizárta a kapcsolattartás jogszabályba foglalt előírásainak figyelembevételét, szűken értelmezte az alkotmányosan védett szülő-gyermek kapcsolattartás tartalmát, és jogértelmezésével akadályozta a kapcsolattartáshoz való jognak az egyezség szerinti gyakorlását. Ez felveti a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét is az Alaptörvény indítványozó által hivatkozott VI. cikk (1) bekezdésével és a XVI. cikk (2) bekezdésével összefüggésben.
- [23] Az Alkotmánybíróság ennek alapján megállapította, hogy az indítványok megfelelnek az Abtv. 29. §-ában írt befogadási feltételnek is, és 2022. február 1. napján tartott tanácsülésén mindhárom alkotmányjogi panaszt befogadta.
- [24] 2. A befogadást követően az Alkotmánybíróság az indítványokat tárgyuk azonosságára és tartalmuk összefüggésére tekintettel az Abtv. 58. § (2) bekezdése alapján egyesítette, és azokat egy eljárásban bírálta el.

IV.

- [25] Az alkotmányjogi panasz megalapozott.
- [26] 1. Az Alkotmánybíróság emlékeztet arra, hogy gyakorlatában a különélő szülő és a gyermek kapcsolattartáshoz való joga az Alaptörvényben a magánszféra-védelem [Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés], valamint a gyermeknek a gondoskodáshoz [Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés] és a szülőnek a neveléshez való joga [Alaptörvény XVI. cikk (2) bekezdés] részeként alapjogi rangra emelt jogosultság (Abh1., Indokolás [25]).
- [27] 1.1. Ennek megalapozásaként – azon túl, hogy megállapította, hogy az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésének védelmi köre kiterjed a gyermek és a szülő közötti kapcsolattartásra is (Abh1., Indokolás [19]) – az Alkotmánybíróság kiemelte, hogy „a szülő-gyermek viszonyt mint a családi kapcsolat alapját az Alaptörvény L cikk (1) bekezdése kifejezett védelemben részesíti, illetve az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése – a kapcsolattartás mellett – garantálja a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogot is. A gyermeknek a különélő szülőjével való kapcsolata természetesen különbözik a vele egy háztartásban együtt élő szülővel fennálló kapcsolatától, hiszen a különélő szülő időszakosan vesz részt a gyermek gondozásában, és nem ő hozza meg a napi nevelési döntéseket. Amint azonban a szülő-gyermek viszony sem korlátozódik a gyermekkel egy háztartásban élő szülőre – a szülői státuszt nem szünteti meg a szülők életközösségének a megszűnése –,

- úgy a »családi élet« sem feltétlenül a gyermek napi gondozását jelenti csupán. Alkotmányjogi értelemben a gyermek és a különélő szülő kapcsolata is – a konkrét körülményektől függően, mindaddig, amíg a helyzetéből adódó sajátos módon a – szülői funkciókat betölti a különélő szülő – a családi élet fogalma alá esik, és védelemben részesül [...]” (Abh1., Indokolás [21]).
- [28] Az Alkotmánybíróság mindemellett hangsúlyozta, hogy „az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése szerint a gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. [...] A család kölcsönös gondoskodáson alapuló, tartós érzelmi és gazdasági életközösség {13/2020. (VI. 22.) AB határozat, Indokolás [58]}, azonban a családi gondoskodás és védelem szempontjából nemcsak az együtt élő, hanem a különélő – a gyermek tényleges napi gondozásában közvetlenül nem, vagy csak időszakosan résztvevő – szülővel való zavartalan érintkezésnek is alapvető jelentősége van. A szülők életközösségének a megszűnése nem változtat azon, hogy a gyermek egészséges fejlődése szempontjából meghatározó a szülők együttes jelenléte és támogatása, az, hogy a gyermek mindkét – gondozó és különélő – szülőjét maga mellett tudhassa, rájuk számíthasson, és mindkettőjüktől megkapja a fejlődéséhez szükséges védelmet és gondoskodást (kivéve, ha ez valamilyen ok miatt nem áll az érdekében)” (Abh1., Indokolás [22]).
- [29] Végezetül rámutatott az Alkotmánybíróság arra is, hogy „a XVI. cikk (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a szülőknek joguk van megválasztani a gyermeküknek adandó nevelést. [...] A nevelés [...] a gyermek életében való közreműködés, amely a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések eldöntésében való részvétel mellett [...] elsősorban a rendszeres és folyamatos kapcsolattartás útján biztosítható” (Abh1., Indokolás [23]).
- [30] A kapcsolattartás formái közül a rendszeres közvetlen, személyes kapcsolattartás kiemelt jelentőségére mutatott rá az Abh1., amely szerint „a kapcsolattartás minden formájának szerepe van a szülő-gyermek viszonyban, ezek adott esetben ki is egészíthetik egymást. A kapcsolattartás közvetlensége, a rendszeres találkozás és a zavartalan személyes kommunikáció – tehát az együttlét – mégis kiemelten fontos része a szülő-gyermek kapcsolatnak. Jellemzően ez a legintenzívebb, és hagyományosan ennek van a legnagyobb szerepe a gyermek személyiségfejlődésében, a személyes kapcsolattartás lehetősége különös jelentőséget kisebb gyermek esetén kap a kötődés kialakításában, illetve fenntartásában, az elidegenedés megakadályozásában” (Abh1., Indokolás [28]).
- [31] 1.2. A kapcsolattartáshoz való joggal összefüggésben az Alkotmánybíróság elvi jelleggel azt is megállapította a 3066/2022. (II. 25.) AB határozatában (a továbbiakban: Abh2.), hogy a „kapcsolattartás biztosítja, hogy a különélő szülő és a gyermek rendszeresen és folyamatosan részt vehessenek egymás életében, tehát, hogy a szülők különválása ne eredményezze egyben a gyermeknek az egyik szülőjétől való teljes elszakadását is, illetve hogy az egyik szülőttől való távolság minél kevésbé okozzon a gyermek számára érzelmi törést. A kapcsolattartás minden típusának – legyen az folyamatos (például: hétfégi) vagy időszakos (például: tanítási szünetben megvalósuló) – ugyanaz a célja, mégpedig az, hogy a gyermek és a különélő szülő zavartalanul időt tölthessenek együtt. A szülő ekként közvetlenül figyelemmel kísérheti gyermeke fejlődését, a rendszeres közös programok révén aktív részese lehet gyermeke nevelésének és gondozásának. A gyermek pedig a különélő szülőjét is maga mellett tudhatja, részéről is megkapja a fejlődéséhez szükséges közvetlen védelmet és gondoskodást. Az együtt töltött minőségi idő és a közösen megélt élmények a családtagok tekintetében fontos közösségteremtő hatással bírnak, ennek pedig lelki és érzelmi szempontból meghatározó szerepe van a szülő-gyermek kapcsolatot érintően” (Indokolás [20]).
- [32] Az Alkotmánybíróság az Abh2.-ben fontosnak tartotta hangsúlyozni azt is, hogy a tanítási szünetben megvalósuló (időszakos) kapcsolattartás „alapvető jellegzetessége, más, például hétfégi kapcsolattartásokhoz képest, annak hosszúsága és intenzitása. A gyermek ebben az időszakban nincs elfoglalva a tanulmányaival (legalábbis nem olyan mértékben, mint tanítási időszakban), napirendje kevésbé korlátozott, így a mindennapokhoz képest adott esetben több tere van a kikapcsolódásnak, a szülővel való kapcsolatot erősítő szabadidős programok szervezésének, közös élmények gyűjtésének, és lehetőség van hosszabb, családi vagy nyaralási (pihenési, kikapcsolódási) célú – adott esetben külföldi – utazásra is. A huzamosabb, tartós együttlét kiemelkedik a mindennapi rutinból, és speciális összetartó erőt képviselhet a szülő-gyermek kapcsolatban” (Indokolás [30]).
- [33] 2. „Az Alaptörvény 28. cikke szerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvénynek ez a rendelkezése a bíróságok számára alkotmányos kötelezettségként írja elő, hogy ítélező tevékenységük során a jogszabályokat az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék {ld. pl. 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [33] és 28/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]}. Ebből a kötelezettségből következik, hogy a bíróságnak a jogszabályok adta

értelmezési mozgástér keretein belül azonosítania kell az elé kerülő ügy alapjogi vonatkozásait, és a bírói döntésben alkalmazott jogszabályokat az érintett alapjog alkotmányos tartalmára tekintettel kell értelmeznie. A bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény. Ilyen panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes” {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [17]–[18]}.

- [34] Az Alkotmánybíróságnak ennek fényében azt kellett mérlegelnie, hogy a bíróság jogértelmezése korlátozta-e az indítványozónak az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése és a XVI. cikk (2) bekezdése által biztosított kapcsolattartási jogát, és amennyiben igen, e korlátozás alkotmányos szempontból igazolható-e. Ehhez két, egymással összefüggő szempont vizsgálatára volt szükség: 1. a kapcsolattartáshoz való jog korlátozására vezet-e, ha a szülő a kapcsolattartás ideje alatt nincs a gyermek hatósági igazolványainak a birtokában; illetve 2. az okmányok átadásának elmaradása indokot adhat-e végrehajtási eljárás megindítására a hatályos szakjogi szabályok keretei között.
- [35] 2.1. Az első kérdés a kapcsolattartáshoz való jog tartalmát érinti, ezzel összefüggésben az Alkotmánybíróság a következőket állapította meg.
- [36] A kapcsolattartáshoz való jog korlátozásának tipikus (alap)esete, ha a személyes kapcsolattartás elmarad. Jelen ügyben azonban erről nem volt szó. A kapcsolattartásra sor került, de a gondozó szülő megtagadta a gyermek igazolványainak a kapcsolattartás idejére történő átadását, és az indítványozó szerint ezáltal szűkítette a kapcsolattartás terjedelmét, a kapcsolattartás ilyen körülmények között nem lehetett zavartalan. Az Alkotmánybíróságnak mérlegelnie kellett, hogy a kapcsolattartás korlátozása ilyen helyzetben megállapítható-e.
- [37] 2.1.1. Mindenekelőtt rögzíteni kell, hogy a különélő szülő nemcsak meglátogathatja a gyermekét, hanem – a visszavitel kötelezettségével – főszabály szerint el is viheti őt a lakóhelyéről vagy szokásos tartózkodási helyéről [Ptk. 4:180. § (1) bekezdés], és ennek keretében nemcsak a gyermekkel való közös programjainak a helyszínéről, hanem annak a tartalmáról is ő jogosult dönten. Kivételt képez, ha a kapcsolattartás valamilyen módon korlátozott, illetve, ha ún. felügyelt kapcsolattartásról van szó [a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.) 27. § (4a)–(4b) bekezdés], erről azonban kifejezetten rendelkezni kell. Az elvitel joga – ha a bíróság vagy a gyámhatóság a gyermek érdekében eltérően nem rendelkezik – kiterjed a gyermek meghatározott időtartamú külföldre vitelére is [Ptk. 4:180. § (2) bekezdés, Gyer. 27. § (3) bekezdés *b*) pont és (4) bekezdés]. Ebből következően az aktuális kapcsolattartási idő alatti külföldre vitelhez bírósági vagy gyámhatósági felhatalmazásra nincs szükség, csak arról kell rendelkezni, ha a kapcsolattartásra jogosult szülő nem viheti külföldre – esetleg meghatározott államba – a gyermeket.
- [38] Az elvitel, illetve az ún. ottalvós elvitel jogának az az indoka, hogy a gyermekkel való kapcsolattartásnak a lakóhelyre (gondozási helyre) történő korlátozása akadályozhatja a fesztelen, meghitt légkör kialakítását, valamint a szülők sokszor feszült viszonyára tekintettel konfliktusokkal terhelt lehet. A kötődés kialakításában és fenntartásában a többnapos együttlét különös fontossággal bír, ezért ez csak kivételes esetben korlátozható. Ha a különélő szülő külföldön lakik vagy dolgozik, méltányolható, ha a családi kapcsolat erősítése érdekében saját környezetében szeretne együtt lenni a gyermekével. Ilyen esetben a gyermek legjobb érdeke – bizonyos mértékben – kifejezetten meg is kívánhatja a kapcsolattartási jog külföldön történő gyakorlásának lehetőségét abból a célból, hogy ne keletkezzenek érzelmi, kulturális vagy adott esetben nyelvi akadályok a gyermek és a különélő szülő között. Amint azt a Gyer. 27. § (6) bekezdése rögzíti: a gyermek érdekét veszélyeztető körülmény vagy felróható magatartás hiányában a kapcsolattartásra jogosulttól az elvitel, és – különösen, ha a kapcsolattartásra jogosult szülő szokásos tartózkodási helye külföldön van – a meghatározott időtartamú külföldre vitel jogát is magában foglaló kapcsolattartás nem vonható meg.
- [39] 2.1.2. A hatósági igazolvány mint speciális hatósági döntés kiállításának célja, hogy az ügyfél adatainak vagy jogainak rendszeres igazolására szolgáljon. Ez biztosítja univerzális jellegét, emellett a hatósági igazolvány jellemzője a kizárólagosság is, vagyis az abban foglalt adatok igazolásának ez a kizárólagos módja, az egyes

igazolvány (adataik szerinti) típusára vonatkozó anyagi jogszabályok alapján bizonyos adatokat csak az azt tartalmazó hatósági igazolvánnyal lehet bizonyítani.

- [40] A jogszabályok nem írják elő, hogy az állampolgár állandóan köteles lenne magánál tartani az igazolványait. [A személyazonosító igazolvány kiadása és az egységes arcképmás- és aláírás-felvételezés szabályairól szóló 414/2015. (XII. 23.) Korm. rendelet 34. § (1) bekezdése például csak annyit mond ki, hogy az érvényes személyazonosító igazolványt a magyar állampolgár köteles sértetlenül megőrizni, és jogszabályban meghatározott esetekben és módon – felhívásra – bemutatni.]
- [41] A szülő és a gyermek találkozását és (ottalvósos) elvitelét ebből következően alapvetően nem akadályozza meg, ha a szülő nincs a gyermek eredeti okmányainak a birtokában.
- [42] A folyamatos (például hétvégi) vagy időszakos (például nyári szüneti) kapcsolattartás ideje alatt is számtalan olyan előrelátható (tervezett) vagy váratlan helyzet előállhat azonban, amikor a személyazonosság, esetleg az életkor igazolására vagy a gyermek TAJ-kártyájára, esetleg más igazolványára (például lakcímkártyájára) szükség van, és ennek hiánya problémát, bosszúságot, hátrányt vagy akár akadályt is jelent.
- [43] Ennek egyes eseteit az alábbiak szerint példálódzó jelleggel vette számba az Alkotmánybíróság.
- [44] Igazoltatás esetében például a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 29. § (2) bekezdés szerint az igazoltatott köteles a személyazonosító adatait hitelt érdemlően igazolni. Bár a rendőr más jelen lévő, ismert személyazonosságú személy közlését is elfogadhatja igazolásként, erre nem tartalmaz garanciát a jogszabály. A (4b) bekezdés értelmében, ha az igazoltatott személy személyazonosságának megállapítása a helyszínen sikertelen, akkor az igazoltatott előállítható a további adategyeztetés érdekében. Ha tehát a szülő nincs a vele lévő kiskorú gyermek személyazonosító okmányának birtokában, büntetésre nem, de további rendőri ellenőrzésre sor kerülhet.
- [45] Az Európai Unió egyes tagállamai tekintetében megszűnt a belső határellenőrzés, de a határátlépésnek továbbra is jogi feltétele az érvényes személyi igazolvány (vagy az útlevél). Nem uniós országokba történő belépés pedig eleve nem is lehetséges okmányok nélkül, a hatóságok a határátlépést megelőzően ellenőrzik (célország-tól függően) a személyi igazolvány vagy az útlevél meglétét és érvényességét. Ha tehát a gyermeknek a kapcsolattartás idejére történő külföldre vitelét nem is zárja ki a felek egyezsége vagy gyámhatósági/bírósági döntés, egy külföldi kirándulásnak, üdülésnek, esetleg családlátogatásnak egyértelműen akadályát képezi, ha nem kerül sor a gyermek eredeti okmányainak az átadására.
- [46] Kedvezményes belépőjegy, menetjegy stb. vásárlása esetében adott esetben szükség lehet a gyermek életkorának az igazolására, illetve diákigazolványára.
- [47] Ha a gyermek a kapcsolattartás ideje alatt váratlanul beteg lesz, akkor – a sürgős szükség esetét kivéve – az egészségügyi szolgáltatás igénybevételéhez TAJ-kártyáját és – amennyiben a 14. életévét betöltötte – érvényes, a személyazonosság megállapítására alkalmas igazolványát kötelező bemutatni [lásd: a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény 29. § (4) bekezdés].
- [48] 2.1.3. A kapcsolattartás közvetlensége, a rendszeres találkozás és a zavartalan személyes kommunikáció kiemelten fontos része a szülő-gyermek kapcsolatnak (Abh1., Indokolás [28]). A kapcsolattartásnak az az alapvető célja, hogy a gyermek és a különélő szülő zavartalanul időt tölthessenek együtt, mert az együtt töltött minőségi idő és a közösen megélt élmények – közös programok – fontos közösségteremtő hatással bírnak, aminek meghatározó szerepe van a szülő-gyermek kapcsolatot érintően (Abh2., Indokolás [20]). A gyermek és a szülő a folyamatos kapcsolat miatt könnyebben fel tudja dolgozni egymás hiányát, kapcsolatuk élő marad és a közösen eltöltött idő révén továbbfejlődik.
- [49] A kapcsolattartás ismertetett célja – tekintettel a szülő Alaptörvényben biztosított neveléshez való jogára is – a maga teljességében akkor valósulhat meg, ha a különélő szülő dönthet arról, hogy a kapcsolattartás idejét miként – hol, hogyan, milyen nevelési vagy szabadidős programot szervezve – tölti el a gyermekével. Értelemszerűen ennek mindenkor összhangban kell állnia a jogszabályokkal és a kapcsolattartásra vonatkozó döntésben foglaltakkal (figyelembe kell venni, ha a kapcsolattartás helyére vonatkozóan korlátozó rendelkezést hoztak), valamint a gyermek legjobb érdekével, és ebben a keretben a különélő szülőnek a gyermek igényeit, kívánságait is figyelembe kell vennie.
- [50] Ha a gyermek igazolványainak hiánya miatt a különélő szülőnek esetleg hatósági intézkedéstől kell tartania, vagy betegség esetében a gyermek orvosi vagy gyógyszerellátása veszélybe kerülhet, illetve a közös program földrajzi értelemben vagy más módon indokolatlanul korlátozottá válik, akkor a kapcsolattartás zavartalansága csorbát szenved, és annak korlátozása megállapítható.

- [51] 2.1.4. Az Alkotmánybíróság ennek alapján – az első kérdést megválaszolva – megállapítja, hogy a kapcsolattartás jogszabályi és hatósági/bírósági döntés keretein belüli tartalmi és földrajzi értelemben vett zavartalansága alkotmányjogi értelemben immanens részét képezi a kapcsolattartáshoz való jognak. A kapcsolattartás zavartalansága pedig nem biztosított, ha a különélő szülő nem rendelkezik a gyermek szükséges hatósági igazolványaival.
- [52] 2.2. Az Alkotmánybíróság csak a jogszabályok adta értelmezési mozgástér keretein belül orientálhatja a bíróságokat az Alaptörvénnyel összhangban álló jogértelmezés felé, de nem kényszerítheti a bíróságot arra, hogy egy egyértelmű, értelmezési mozgásteret nem engedő jogszabályi előírással ellentétes döntést hozzon, és döntésével nem is egéshítheti ki a jogszabályi előírásokat.
- [53] A második megválaszolható kérdés ebből következően az, hogy a fennálló szabályozási környezetben a kapcsolattartási jognak a gyermek okmányai át nem adása útján megvalósuló korlátozása érvényesíthető-e végrehajtási eljárásban. Ez akkor jelenthet problémát, ha az okmányok átadásáról a felek egyezsége vagy a bírósági/hatósági döntés hallgat (azt nem rendeli el, de nem is zárja ki).
- [54] Ezzel összefüggésben az Alkotmánybíróság a következőket állapította meg.
- [55] 2.2.1. A kapcsolattartást rendező döntés tartalmazza a kapcsolattartás kereteit és alapvető szabályait [a gyámhivatal által jóváhagyott egyezség, illetve a gyámhivatal által a kapcsolattartás rendezése tárgyában hozott határozat tartalmi feltételeiről lásd: Gyer. 29/A. § (1) és (6) bekezdés; a kapcsolattartásra vonatkozó bírósági határozat tekintetében lásd: Ptk. 4:181. § (3) bekezdés]. E körbe tartozik például a kapcsolattartás gyakorisága, időtartama, a gyermek átadásának és visszaadásának helye, ideje, módja, az elmaradt kapcsolattartás pótlásának rendje. Az előírt minimumkövetelményeken túl a kapcsolattartást nyilvánvalóan a szükséges részletességgel kell rendezni, ami az ügy és a felek egyedi körülményeitől – például a gyermek életkorától – függően minden ügyben más és más lehet.
- [56] A gyermek átadása magába foglalja a gyermek személyén túl a gyermek ruházata és a kapcsolattartás során szükséges egyéb tárgyai (például állandó vagy eseti gyógyszerek, tanszerek, biztonságérzetet növelő alvójáték) átadásának a kötelezettségét is. Ennek elsődleges indoka, hogy a józan ésszel, de legfőképpen a gyermek legjobb érdekével bármilyen más értelmezés ellentétes lenne. Ezt támasztja alá, hogy a Gyer. 29/A. § (1) és (6) bekezdése a kapcsolattartási egyezség/határozat minimumkövetelményei között együttesen, egységként említi „a gyermek, valamint személyes okmányai, ruházata és a kapcsolattartás során szükséges egyéb tárgyai” átadásáról szóló rendelkezést. A Gyer. csak a gyámhatósági eljárásra vonatkozik. Viszont egy általános, minden kapcsolattartásra egyaránt vonatkozó rendelkezésből is levezethető a fenti követelmény: a Ptk. 4:178. § (1) bekezdése értelmében a gyermeket nevelő szülő (vagy más személy) köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani. Eszerint a gondozó szülő nemcsak, hogy nem gátolhatja a kapcsolattartást, de az érintkezés pusztá – passzív – engedélyezésén kívül a kiskorú gyermeket érzelmileg és fizikailag fel is kell készítenie arra. {A Kúria például BH2022. 56. számú döntésében egységes bírósági gyakorlatra utal azzal összefüggésben, hogy a kapcsolattartásra kötelezett szülő kötelezettsége a kiskorú gyermeket a kapcsolattartásra felkészíteni, ezzel biztosítani a kapcsolattartást elrendelő gyámhatósági vagy bírósági döntés teljesítését (Indokolás [36]).} A fizikai felkészítésbe értelemszerűen beletartozik mindazon tárgyaknak az összekészítése, amelyekre a gyermeknek a kapcsolattartás ideje alatt szüksége lehet, és amelyekkel csak a gondozó szülő rendelkezik.
- [57] Mindez megfelelően igaz a gyermek okmányaira is: amennyiben a különélő szülőt megilleti az elvitel joga, és azt éppen jogszerűen gyakorolja – a kapcsolattartás idejére magával viszi a gyermeket –, akkor kézenfekvő, illetve a kapcsolattartás céljának megvalósulása és zavartalansága érdekében szükséges a gyermek azon igazolványainak átadása, amelyekre a konkrét kapcsolattartás ideje alatt szükség lehet. Ez olyannyira magától értetődő, hogy ennek külön előírására nincs feltétlenül szükség az egyezségben, vagy a hatósági/bírósági határozatban. A kapcsolattartás zavartalanságának a követelménye lefedi ezt.
- [58] A személyazonosító okmány és a TAJ-kártya esetében ez általánosan érvényes, hiszen ezek a gyermekhez tartoznak, ezekre a gyermeknek bármikor szüksége lehet, míg más okmányok (lakcímkártya, diákigazolvány, útlevelel stb.) esetében a körülményektől függően mérlegelendő az átadás szükségessége. Útlevelel készíttetésére és átadására értelemszerűen csak akkor van szükség, ha más, személyazonosításra alkalmas igazolvány nem áll rendelkezésre, vagy ha a különélő szülő jogszerűen külföldre viheti a gyermeket, és előzetesen jelzi, hogy a tervezett külföldi úthoz szükség van útlevelelre. Hangsúlyozandó: ha és amennyiben nincs érvényben a kapcsolattartás helyét korlátozó egyezség vagy döntés, akkor nincs jelentősége annak, hogy a gondozó szülő valamely

szubjektív ok miatt általánosságban vagy a konkrét esetben nem szeretné, hogy a különélő szülő a gyermekkel külföldre utazzon a kapcsolattartás idejére. A gondozó szülőnek ilyen esetben nincs alapja arra, hogy a gyermek külföldre vitelét megakadályozza azzal, hogy a szükséges útiokmányt nem készítteti el vagy nem adja át [sőt: a Ptk. 4:183. § (1) bekezdése azt is kimondja, hogy a kapcsolattartás kellő indok nélküli akadályozása kártérítési kötelezettséget keletkeztet, tehát a felróható magatartást tanúsító szülő köteles a feleslegesen felmerült kiadások megtérítésére].

- [59] 2.2.2. Az előző pontban kifejtettek tekintetével a második kérdés akként válaszolandó meg, hogy a gyermek okmányainak át nem adásával kapcsolatos végrehajtási kérelem nem mutat túl a jóváhagyott – a gyermek elvitelének a jogát biztosító – egyezsége, hanem éppen annak végrehajtására irányul. A kapcsolattartás zavartalanságának része ugyanis, hogy az elvitel jogát jogszerűen gyakorló szülő a gyermek szükséges hatósági igazolványainak a birtokában legyen a kapcsolattartás ideje alatt. A Bpnt. 22/B. § (4) bekezdés *d*) pontja kifejezetten a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegésének minősíti, ha a kapcsolattartásra kötelezett neki felróható okból „egyéb módon meghiúsítja a gyermekkel való zavartalan kapcsolattartást”.
- [60] 2.3. A fentieket összefoglalva az Alkotmánybíróság a vizsgált ügygel összefüggésben azt állapította meg, hogy a bíróság nem ismerte fel az ügy alapjogi relevanciáját, és a Bpnt. 22/B. § (4) bekezdés *d*) pontjával összefüggő jogértelmezésével – amely szerint nem lehet elrendelni a gyermek szükséges személyes okmányainak a kapcsolattartás idejére történő átadását az elvitel jogát gyakorló szülő számára, ha arról a felek egyezsége külön nem rendelkezik – akadályozta a kapcsolattartáshoz való jognak a maga teljességében történő, az egyezség szerinti – az elvitel jogát kifejezetten biztosító – gyakorlását. A korlátozás szükségessége nem támasztható alá alkotmányos indokkal [Alaptörvény I. cikk (3) bekezdés].
- [61] Az Alkotmánybíróság ismételten hangsúlyozza: egyes igazolványok (például: személyazonosító okmány és TAJ-kártya) átadásának hiánya minden esetben akadálya az elvitel jogával rendelkező szülő alkotmányos jogai gyakorlásának, míg más igazolványok (például az útlevél) esetében ezek átadására nem minden esetben, hanem a körülményektől függően lehet szükség (figyelembe veendő például, hogy a különélő szülő rendelkezik-e és ha igen, milyen körben a gyermek külföldre vitelének jogával stb.). A vizsgálat kiindulópontja mindenkor a kapcsolattartásnak a kapcsolattartási döntés (egyezség) keretein belüli zavartalansága.
- [62] 3. Mindezen okokból az Alkotmánybíróság a vizsgált ügyben megállapította az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésének és az Alaptörvény XVI. cikk (2) bekezdésének a sérelmét, és az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján a támadott másodfokú bírósági végzéseket, továbbá az Abtv. 43. § (4) bekezdése alapján az elsőfokú bírósági végzéseket a rendelkező részben foglaltak szerint megsemmisítette.
- [63] A bírósági végzések megsemmisítésére tekintettel az Alkotmánybíróság – például a 3390/2020. (X. 29.) AB határozatában hivatkozott gyakorlata alapján – az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmére alapított indítványi elem vizsgálatától eltekintett.

Budapest, 2022. július 12.

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/2805/2021.

